

Sygn. akt V KZ 37/21

POSTANOWIENIE

Dnia 24 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk

w sprawie **K. G.**

skazanego z art. 278 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2021 r.

w Izbie Karnej na posiedzeniu bez udziału stron

zażalenia skazanego na postanowienie Sądu Okręgowego w P.

z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. XVII Ka (...),

o odmowie przywrócenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 8 czerwca 2021 r., sygn. XVII Ka (...),

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł

zaskarżone postanowienie uchylić i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w P..

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 czerwca 2021 r., Sąd Okręgowy w P. (sygn. XVII Ka (...)) utrzymał w mocy zaskarżony apelacją obrońcy K. G. wyrok Sądu Rejonowego w G. z dnia 5 listopada 2020 r., sygn. II K (...) (k. 140).

Na rozprawie odwoławczej obecni byli prokurator i obrońca oskarżonego K. G.. Oskarżony, przebywający wówczas w Z. w G. został prawidłowo powiadomiony o terminie rozprawy i nie był na niej obecny. Nie wniósł o doprowadzenie na termin rozprawy apelacyjnej, a sąd nie uznał jego obecności za obowiązkową. Podczas ogłoszenia wyroku obecny był jedynie obrońca K. G. (k. 132, 136, 138).

Pismem datowanym na dzień 18 czerwca 2021 r. (data wpływu do sądu - 22 czerwca 2021 r.) oskarżony K. G. wniósł o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku w sprawie XVII Ka (...), dołączając wniosek o uzasadnienie wyroku. W uzasadnieniu wnioskodawca podniósł, że nie wiedział, iż 7-dniowy termin do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku liczony jest od dnia jego wydania, gdyż nie był doprowadzony na rozprawę apelacyjną i był przekonany, że wyrok zostanie mu doręczony i to od tego momentu rozpocznie się bieg 7-dniowego terminu do złożenia ww. wniosku. Jak podaje skazany, o tym, że jego przekonanie co do tego, iż moment początkowy liczenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku dla skazanego pozbawionego wolności liczony jest od daty doręczenia wyroku jest błędne, dowiedział się od funkcjonariuszy Służby Więziennej (k. 143,144).

Postanowieniem z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. XVII Ka (...), Sąd Okręgowy w P. nie uwzględnił wniosku K. G. o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 8 czerwca 2021 r. w sprawie o sygn. XVII Ka (...).

W uzasadnieniu orzeczenia sąd podał, że wniosek skazanego nie spełnia przesłanek wskazanych w art. 126 § 1 k.p.k., gdyż został mu wskazany zarówno sposób jak i termin złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, zatem nie może powoływać się na niewiedzę czy brak świadomości o upływie terminu do złożenia przedmiotowego wniosku. Po pierwsze bowiem K. G. został zawiadomiony o terminie rozprawy apelacyjnej, wyznaczonej na 8 czerwca 2021 r., a zawiadomienie odebrał osobiście. Przebywając w Zakładzie Karnym nie wniósł o doprowadzenie go na termin rozprawy, a sąd uznał jego obecność za nieobowiązkową. Po drugie, sąd drugiej instancji po ogłoszeniu wyroku wskazał stronom sposób i termin złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia w trybie art. 457 § 2 k.p.k. Po trzecie, K. G. był reprezentowany przez profesjonalnego obrońcę, który był obecny w toku rozprawy apelacyjnej i w trakcie ogłoszenia wyroku oraz został pouczone o sposobie i terminie złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności - zdaniem sądu okręgowego - skazany nie może

skutecznie powoływać się na niewiedzę czy brak świadomości o upływie terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku. W dalszej części uzasadnienia, sąd odwoławczy nawiązał do faktu wielokrotnej karalności skazanego, z czego wysnuł wniosek o pewnej znajomości przez niego terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku oraz wskazał, że to na K. G. ciążył obowiązek osobistej dbałości o swoje interesy procesowe. Podkreślił również, że został on prawidłowo pouczone o terminie i sposobie złożenia wniosku. Końcowo Sąd Okręgowy w P. wskazał, że skazany mógł zasięgnąć informacji o treści wyroku zarówno od swojego obrońcy jak i bezpośrednio kontaktując się z sądem (k. 146-149).

Od powyższego postanowienia, w ustawowym terminie, zażalenie wywiódł skazany. W zażaleniu wskazał, że nie wiedział od jakiego momentu jest liczony termin do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem, ponieważ nie był o tym pouczone, a zatem nie ponosi winy za spóźnione wysłanie wniosku. Wskazał także na błędne pouczenie go o braku możliwości złożenia zażalenia od postanowienia Sądu Okręgowego w P. z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. XVII Ka (...) (k. 155, 156, 160, 161).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie jest zasadne i musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania wniosku o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji.

Twierdzenie Sądu Okręgowego w P., że oskarżony K. G. został prawidłowo pouczone o sposobie i terminie złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie wyroku z uzasadnieniem nie znajduje potwierdzenia w aktach sprawy. Zaskarżone postanowienie wydano mimo tego, że w opisanej wyżej sytuacji procesowej, polegającej na wskazaniu przez K. G. braku prawidłowego pouczenia go o sposobie i terminie złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie wyroku z uzasadnieniem, wniosek oskarżonego winien być potraktowany jako impuls do weryfikacji, czy w istocie został on prawidłowo pouczone o treści art. 422 § 1 k.p.k. W myśl ww. przepisu, strona oraz pokrzywdzony (w wypadku wskazanym

w ustawie) mogą złożyć w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku wnioski o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku.

Zgodnie z dyspozycją przepisu art. 338 § 1a k.p.k., umieszczonego przez ustawodawcę w Rozdziale 40. Kodeksu postępowania karnego - „*Wstępna kontrola oskarżenia*”, wraz z doręczeniem oskarżonemu odpisu aktu oskarżenia, prezes sądu lub referendarz sądowy poucza go również o treści przepisów art. 291 § 3, art. 338a, art. 338b, art. 341 § 1, art. 349 § 8 zdanie trzecie, art. 374, art. 376, art. 377 i **art. 422** k.p.k. oraz o tym, że — w zależności od wyniku procesu — oskarżony może być obciążony kosztami wyznaczenia obrońcy z urzędu. Z kolei norma prawna, zawarta w art. 353 § 4 k.p.k., ulokowanym w Rozdziale 41. Kodeksu postępowania karnego „*Przygotowanie do rozprawy głównej*” stanowi, że doręczając oskarżonemu wezwanie na rozprawę albo zawiadomienie o jej terminie, poucza się go o treści przepisów art. 100 § 3 i 4, art. 374, art. 376, art. 377, art. 378a, art. 419 § 1, **art. 422** i art. 447 § 5 k.p.k. Podkreślenia wymaga, że przepis art. 353 § 4 k.p.k. ma odpowiednie zastosowanie w trakcie postępowania odwoławczego (art. 458 k.p.k.).

W aktach sprawy przedmiotowego postępowania brak jest zaś dowodu wskazującego na to, że oskarżony K. G. został prawidłowo pouczony o treści swoich praw i obowiązków. Co prawda w pkt. 3 zarządzenia z dnia 10 lipca 2020 r. o wyznaczeniu rozprawy głównej został sformułowany obowiązek zawiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy wraz z doręczeniem mu odpisu aktu oskarżenia z pouczeniem (z uwzględnieniem treści art. 353 k.p.k. – a zatem m. in. art. 422 k.p.k.) – do rąk własnych (k. 97). W aktach sprawy znajduje się jednak jedynie elektroniczne pokwitowanie odbioru przez K. G. przesyłki oznaczonej skrótem: „zaw. osk. + a/o+p.” (*brak numeracji karty*). Z dokumentu tego nie sposób więc wywieść dokładnej treści zawiadomienia ani — tym bardziej — treści ewentualnych pouczeń przesłanych oskarżonemu. W aktach sprawy nie ma bowiem odpisu czy wydruku potwierdzającego treść dokumentów, które rzeczywiście oskarżony odebrał, co potwierdził własnoręcznym podpisem.

Podobnie sytuacja przedstawia się na etapie postępowania odwoławczego. W zarządzeniu o wyznaczeniu rozprawy apelacyjnej z dnia 4 maja 2021 r. wskazano na konieczność zawiadomienia oskarżonego K. G. o terminie rozprawy apelacyjnej

(k. 131). Do akt sprawy nie został jednak dołączony odpis zawiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy. Brak również informacji, czy zostały mu doręczone pouczenia o jego prawach i obowiązkach, a tym bardziej o treści tych pouczeń. Na 136 karcie akt sprawy znajduje się jedynie elektroniczne pokwitowanie odbioru zawiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy apelacyjnej, a na jego prawidłowe powiadomienie wskazywał również sąd okręgowy w toku rozprawy apelacyjnej w dniu 8 czerwca 2021 r. (k. 138, 139). Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, argumentacja Sądu Okręgowego w P. o prawidłowym pouczeniu K. G. o sposobie i terminie złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem nie znajduje potwierdzenia.

Zarządzeniem sędziego Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r. zwrócono się do Sądu Okręgowego w P. o nadesłanie odpisu zawiadomienia K. G. o terminie rozprawy apelacyjnej (sporządzonym w systemie *Currenda* bądź innym tego rodzaju systemie informatycznym), która zarządzeniem z dnia 4 maja 2021 r. została wyznaczona na dzień 8 czerwca 2021 r. (wraz z dołączonymi do niego ewentualnie pouczeniami) wyraźnie wskazując, że w nadesłanych do Sądu Najwyższego w dniu 3 sierpnia 2021 r. aktach sprawy o sygn. II K 132/20 (XVII Ka 421/21) znajduje się jedynie elektroniczne pokwitowanie odbioru ww. zawiadomienia K. G.. W wykonaniu powyższego zarządzenia, Sąd Okręgowy w P. przesłał wydruk zawiadomienia K. G. z dnia 5 maja 2021 r. na rozprawę odwoławczą, wyznaczoną na dzień 8 czerwca 2021 r. oraz treść przesłanych mu pouczeń, pośród których znalazły się przepisy art. 450 § 3 k.p.k. oraz art. 117 § 2, § 2a i § 3a k.p.k. Z nadesłanego zawiadomienia o terminie rozprawy apelacyjnej nie wynika jednak, aby Sąd Okręgowy w P. wypełnił nałożony na niego przez ustawodawcę obowiązek (podobnie zresztą jak Sąd Rejonowy w G.) i pouczył K. G. w trybie art. 353 § 4 k.p.k. — a zatem również o treści art. 422 § 1 k.p.k.

Nie budzi zatem wątpliwości, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia zasady informacji procesowej (zasady lojalności procesowej), uregulowanej w treści art. 16 § 1 k.p.k. W myśl tej zasady, jeżeli organ prowadzący postępowanie jest obowiązany pouczyć uczestników postępowania o ciążących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach, to brak takiego pouczenia lub mylne pouczenie nie może wywoływać ujemnych skutków procesowych dla uczestnika postępowania

lub innej osoby, której to dotyczy. Pouczenie K. G. o wskazanych w art. 353 § 4 k.p.k. przepisach, w tym o dacie rozpoczęcia biegu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie wyroku z uzasadnieniem (art. 422 § 1 k.p.k.) – jest obowiązkiem sądu, o czym świadczy użycie przez ustawodawcę w treści relewantnych przepisów sformułowania „poucza się go”. W opisaney sytuacji podmiotem zobowiązanym do pouczenia oskarżonego o przysługujących mu prawach i obowiązkach był bowiem wyłącznie organ sądowy. Przedstawiona w postanowieniu Sądu Okręgowego w P. argumentacja, dotycząca możliwości samodzielnego ustalenia przez K. G. treści zapadłego w jego sprawie wyroku w wyniku rozmowy z pracownikiem sądu czy fakt posiadania profesjonalnej pomocy prawnej niczego w tym zakresie nie zmienia. Powyższe okoliczności nie dezaktualizują bowiem ciążącego na organie procesowym obowiązku pouczenia oskarżonego o jego prawach i obowiązkach, w tym — o treści art. 422 § 1 k.p.k. Tym bardziej z obowiązku ww. pouczenia nie zwalnia okoliczność ustalenia określonej przeszłości kryminalnej skazanego (uprzedniej wielokrotnej karalności K. G.) czy ogólna zasada osobistej dbałości o własne interesy procesowe. Nie negując tego, że przepisy procesowe nie powinny mieć nadmiernie „paternalistycznego” charakteru (na co celnie zwraca uwagę w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sąd Okręgowy w P.), trzeba jednak zwrócić uwagę na to, że ewentualne ustalenia odnoszące się do „doświadczenia” procesowego uczestnika nie zwalniają od obowiązku informowania go o przysługujących mu w procesie uprawnieniach. Konieczne jest respektowanie w postępowaniu wprowadzonych do kodeksu postępowania karnego i *de lege lata* obowiązujących obwarowań prawnych związanych z naruszeniem obowiązku realizacji zasady informacji procesowej wobec niefachowych uczestników postępowania (sprawa wykładni przepisu art. 16 § 1 k.p.k. w odniesieniu do tzw. profesjonalnych uczestników postępowania nie stanowi przedmiotu niniejszych rozważań). Wszak punktem odniesienia dla dokonania procesowej oceny, czy dany podmiot dysponował informacją objętą o b o w i ą z k i e m pouczenia może być w y ł ą c z n i e prawidłowe wywiązanie się z obowiązku przekazania określonej informacji (tj. pouczenie określonego aktora procesu), a nie oparcie się na indywidualnej charakterystyce zasobu „wiedzy procesowej”, którą dysponuje

(niefachowy) uczestnik postępowania czy fakcie uprzedniej podsądności karnej. Przyjęcie takiego zapatrywania prowadziło do unicestwienia funkcji gwarancyjnej realizowanej przez przepisy przewidujące obowiązek przekazywania określonych informacji procesowych uczestnikom postępowania i wiążące z zaniechaniami w tym zakresie (brak zrealizowania obowiązku przekazania informacji procesowych danemu adresatowi) określone konsekwencje procesowe. Doszło bowiem do — nieprzewidzianej przez ustawodawcę — daleko idącej relatywizacji obowiązków informowania uczestników postępowania o ciążących na nich obowiązkach i przysługujących im uprawnieniach, co w efekcie prowadziło do tego, że wiążące się z obowiązkiem przekazania informacji procesowej gwarancje dla uczestnika postępowania (orientacja w zakresie ciążących na nim obowiązkach procesowych) miałyby charakter czysto iluzoryczny.

Konsekwencją stwierdzenia powyższego uchybienia musiało być uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. w celu ponownego rozpoznania sprawy.